

ทำไมการพึ่งพาตนเองทางด้านอาหารจึงไม่สามารถบรรลุผลได้

เมื่อเดือนที่ผ่านมา ผู้ช่วยอาวุโสของประธานาธิบดี Jokowi เพิ่มความวุ่นวายอีกครั้งในเรื่องการนำเข้าข้าว จำนวน ๒ ล้านตัน ฉากใหม่ล่าสุดคือการจับคู่กล่าวร้ายกันระหว่าง Mr. Enggartiasto Lukito รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการค้า ผู้ซึ่งต้องการให้ข้าวแห่งชาติอยู่ในระดับที่ปลอดภัย และ Mr. Budi Waseso หัวหน้าหน่วยงานด้านโลจิสติกส์ของรัฐบาล (State Logistics Agency - Bulog) ผู้ซึ่งคัดค้านนโยบายการนำเข้าเนื่องจากสต็อกข้าวของหน่วยงาน Bulog มีเพียงพอในการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนจนถึงเดือนธันวาคม

Mr. Enggartiasto Lukito กล่าวว่า เขารู้สึกตกใจที่พบว่าในช่วง "การตรวจสอบภาคสนาม" สต็อกข้าวมีเพียงจำนวน ๙๓๐,๐๐๐ ตัน ในคลังสินค้าของหน่วยงาน Bulog ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่ ๑.๘ ล้านตัน อย่างไรก็ตาม Mr. Budi ยืนยันว่า มีข้าวปริมาณมากเก็บอยู่ในสต็อกของโกดังที่เขาถูกบังคับให้เข้าเพิ่มเติมเพื่อจัดเก็บข้าวที่รัฐบาลได้นำเข้ามาก่อนหน้านี้ Mr. Budi คาดคะเนว่าหากฤดูเก็บเกี่ยวที่กำลังจะมาถึงถูกนำมาพิจารณา อินโดนีเซียอาจไม่จำเป็นต้องนำเข้าข้าวจนถึงเดือนมิถุนายน ๒๕๖๒ - ซึ่งเป็นความเห็นร่วมกันของกระทรวงเกษตร

การโต้เถียงที่เกิดขึ้นจากระบบสถิติที่สับสนวุ่นวายไม่น่าเชื่อถือและยุทธศาสตร์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นก่อนการเลือกตั้งในปีหน้าได้ทำให้ประชาชนสูญเสียทัศนคติที่ถูกต้อง โดยทั่วไปมันเป็นอาการแสดงการบริหารงานของประธานาธิบดี Jokowi ที่ไม่สามารถปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาในเรื่องการพึ่งพาตนเองทางด้านอาหารได้

นอกจากนี้ ข้าวเป็นเพียงหนึ่งในสินค้าโภคภัณฑ์ที่อินโดนีเซียนำเข้ามาเพื่อเพิ่มสต็อกของสินค้าอาหารที่ไม่เพียงพอหรืออุปทานสินค้าโภคภัณฑ์ที่ไม่ได้ผลิตในประเทศ เช่น ข้าวสาลี การพึ่งพาสินค้าโภคภัณฑ์ทั้งหมดตั้งแต่ต้นตรรกจนถึงผลิตภัณฑ์ยานยนต์ การเพิ่มการนำเข้าได้รับการกำหนดสำหรับการขาดดุลการค้าของประเทศ

ประธานาธิบดี Jokowi และรองประธานาธิบดี Mr. Jusuf Kalla ได้รับเลือกตั้งในปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ตามคำมั่นสัญญาในเรื่องของการพึ่งพาตนเองทางด้านอาหารซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในคำปฏิญาณ Nawacita ๑ ใน ๙ ประการของเขาผ่านคณะกรรมการเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมแห่งชาติ (National Economics and Industry Committee - KEIN) พวกเขาเสนอแผนที่เส้นทางที่พวกเขาจะปูทางสู่การพึ่งพาตนเองด้านอาหารภายในปี พ.ศ. ๒๕๘๘

แผนที่เส้นทางทำหน้าที่เป็นแนวทางสำหรับอินโดนีเซียในการบรรลุอธิปไตยทางอาหาร (Food Sovereignty) เริ่มต้นด้วยการลดการพึ่งพาการนำเข้าและการเสริมสร้างผลิตภัณท์ในประเทศ กำหนดเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจงเพื่อให้บรรลุในเวลา ภายใต้แผนปฏิบัติงานใหญ่ ชาวอินโดนีเซียคาดว่าจะประสบความสำเร็จในการพึ่งพาตนเองในเรื่องข้าว หอมแดง และพริกในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ ข้าวโพดในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ถั่วเหลืองและน้ำตาลในครัวเรือนในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ อุตสาหกรรมน้ำตาลในปี พ.ศ. ๒๕๖๘ เนื้อวัวในปี พ.ศ. ๒๐๒๖ และกระเทียมในปี พ.ศ. ๒๐๓๓ อินโดนีเซียหวังที่จะบรรลุเป้าหมายสุดท้ายของการกลายเป็นหนึ่งใน "ยุงฉางอาหาร" ของโลกภายในปี พ.ศ. ๒๕๘๘

การพลาดเป้าหมาย

ในช่วงระยะเวลาห้าปีแรกของประธานาธิบดี Jokowi การบริหารงานของเขามุ่งเน้นไปที่การเพาะปลูกสินค้าโภคภัณฑ์พื้นฐานจำนวน ๓ ชนิด คือ ข้าว ข้าวโพด และถั่วเหลือง ซึ่งได้รับการสนับสนุนในฐานะ "โครงการ Pajale" ในขณะที่การประท้วงของคณะรัฐมนตรีครั้งล่าสุดนี้แสดงให้เห็นว่า ประธานาธิบดี Jokowi ได้ทำพลาดเป้าหมายของ ๓ ปีแรก โดยในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ อินโดนีเซียยังคงนำเข้าข้าวจำนวน ๔๐๐,๐๐๐ ตัน ตามข้อมูลองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization - FAO) แม้ว่าการนำเข้าจะลดลงจากจำนวน ๑.๓ ล้านตันในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ และระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๖ - พ.ศ. ๒๕๕๘ อินโดนีเซียนำเข้าข้าวจำนวน ๙๐๐,๐๐๐ ตันต่อปี

ในทำนองเดียวกัน เกษตรกรในท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของตลาดได้เพียงร้อยละ ๓๕ ของอุปสงค์ตลาดสำหรับถั่วเหลืองเพื่อผลิตเทมเป้และเต้าหู้ซึ่งเป็นแหล่งโปรตีนที่ราคาไม่แพง แม้จะมีโครงการ Pajale เพื่อชดเชยการขาดแคลน รัฐบาลได้นำเข้าถั่วเหลืองจำนวน ๕๘๙,๐๐๐ ตันในปีที่ผ่านมา เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๑ จากจำนวน ๕๒๗,๐๐๐ ตัน ซึ่งคิดเป็นมูลค่า ๒๓๗ ล้านดอลลาร์ในปี พ.ศ. ๒๕๕๙

ในปีที่ผ่านมา อินโดนีเซียนำเข้าน้ำตาลทรายจำนวน ๓๗๙,๐๐๐ ตัน คิดเป็นมูลค่า ๑๗ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งส่วนใหญ่นำเข้าจากไทยและออสเตรเลีย - ทำให้อินโดนีเซียกลายเป็นผู้นำเข้าน้ำตาลทรายเป็นอันดับสองของโลก มันอาจดูเหมือนเป็นเรื่องน่าขัน และแม้แต่สำหรับปะหลัง - ซึ่งเป็นพืชที่เติบโตได้ง่ายในดินที่แห้งแล้ง ก็ต้องนำเข้าด้วย ในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ อินโดนีเซียใช้เงินมูลค่า ๑๐.๒ ล้านดอลลาร์สหรัฐในการนำเข้ามันสำปะหลังจำนวน ๓๒,๕๐๐ ตัน จากไทยและเวียดนาม

จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (Sstatistics Indonesia - BPS) ระบุว่า มีการนำเข้าข้าวโพดซึ่งเป็นวัตถุดิบหลักของอาหารสัตว์ ซึ่งมียอดนำเข้าถึงจำนวน ๓๓๐,๐๐๐ ตัน

แม้อินโดนีเซียจะมีชื่อเสียงในฐานะที่เป็นเป็นดินแดนเขตร้อนชื้นและกว้างใหญ่ที่ซึ่งสิ่งต่าง ๆ สามารถเติบโตได้ แต่ความยุ่งเหยิงของปัญหาทางวัฒนธรรม การเมือง และเศรษฐกิจที่ซับซ้อน ทำให้อินโดนีเซียต้องพึ่งพาการนำเข้าอย่างมาก

โครงการ Pajale ของประธานาธิบดี Jokowi ซึ่งส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกข้าว ข้าวโพด และถั่วเหลือง ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่า เป็นการยับยั้งเสรีภาพในการปลูกพืชอาหารที่หลากหลายมากที่สุดในพื้นที่ของตนและที่เหมาะสมกับความต้องการของพวกเขา หลายทศวรรษที่ผ่านมา นโยบายของรัฐบาลได้สนับสนุนให้ประชาชนบริโภคข้าวเป็นอาหารหลัก โดยไม่คำนึงถึงข้อเท็จจริงที่ว่าภูมิภาคต่าง ๆ สามารถโอ้อวด “อาหารพื้นเมือง” ของตนได้ เช่น ในปาปัว ชาวบ้านมีพืชหัวและสาคุ ในขณะที่ชาวนูซาเต็งการาตะวันออกมีการดำรงชีวิตอยู่ด้วยข้าวโพด

ระบบชลประทานที่ไม่สมบูรณ์ได้รับการระบุว่าเป็นปัญหาสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อความพยายามในการพึ่งพาตนเองทางด้านอาหาร ในปีนี้รัฐบาลได้จัดสรรเงินลงทุนจำนวน ๒๔,๐๐๐ ล้านรูเปียห์ (ประมาณ ๑.๖ พันล้านเหรียญสหรัฐ) เพื่อแก้ไขโครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตรโดยเฉพาะระบบชลประทานบนเกาะชวา

Mr. Basuku Hadimuljono รัฐมนตรีว่าการกระทรวงโยธาธิการและการเคหะ ได้ยอมรับว่า ช่องทางการชลประทานจำนวน ๔ ล้านเฮกตาร์จากทั้งหมด ๗.๓ ล้านเฮกเตอร์ ทั่วประเทศ สามารถปฏิบัติการได้ โดยส่วนที่เหลือจำเป็นต้องได้รับการซ่อมแซม

การลดลงของพื้นที่เพาะปลูก

ในทางภูมิศาสตร์ อินโดนีเซียอาจเป็นประเทศที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของโลกด้วยมีพื้นที่ ๑๘๑,๑๕๗ ล้านเฮกตาร์ แต่พื้นที่เพาะปลูกโดยรวมมีเพียงร้อยละ ๓๑ หรือ ๕๗ ล้านเฮกตาร์เท่านั้น ตามข้อมูลองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) สัดส่วนที่มีขนาดเล็กกว่าประเทศเพื่อนบ้านที่ประสบความสำเร็จอย่างมากในด้านการเกษตร

ผลการศึกษาล่าสุดของศูนย์ศึกษานโยบายอินโดนีเซีย (Indonesian Centre for Policy Studies - CIPS) พบว่า ไทยได้จัดสรรที่ดินเพื่อการเกษตรจำนวนร้อยละ ๔๓.๓ ออสเตรเลีย ร้อยละ ๕๒.๙ จีน ร้อยละ ๕๔.๘ และเวียดนาม ร้อยละ ๓๖.๖

ไทยและเวียดนามเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวเป็นอันดับต้นของโลก ตามข้อมูลองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ ไทยส่งออกข้าวประมาณ ๑๐.๙ ล้านตันในปีที่ผ่านมา ขณะที่เวียดนามส่งออกข้าวประมาณ ๖.๙ ล้านตัน ในขณะเดียวกัน ออสเตรเลียและจีนยังเป็นแหล่งผลิตทางการเกษตรด้วย

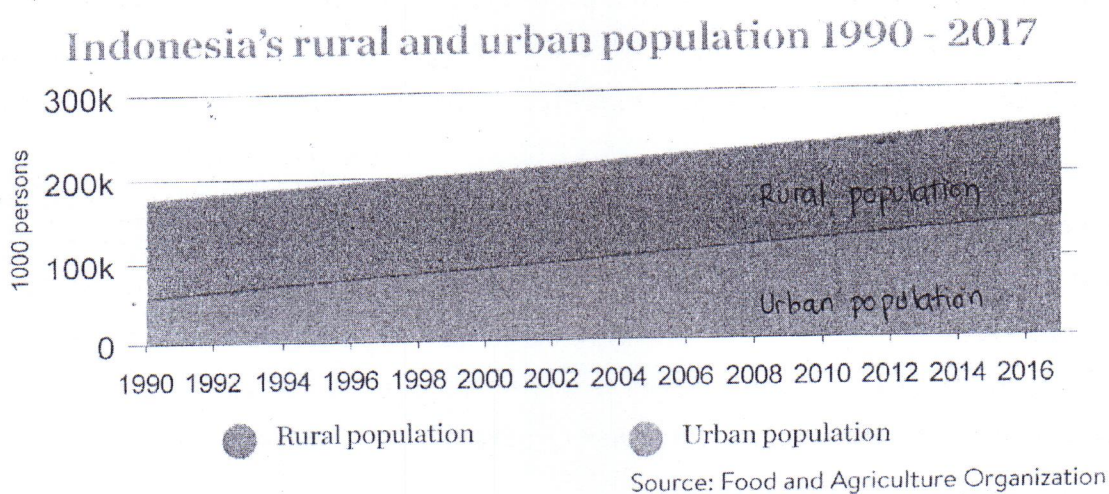
เนื่องจากอินโดนีเซียมีประชากรจำนวนมาก อินโดนีเซียจะต้องสงวนที่ดินเพิ่มขึ้นสำหรับเพิ่มอัตราส่วนพื้นที่ทางการเกษตรต่อคน ปัจจุบันอัตราส่วนพื้นที่ทางการเกษตรต่อคนของอินโดนีเซียอยู่ที่ ๑ : ๐.๒๒ เฮกตาร์ ต่ำกว่าไทยที่ ๑ : ๐.๓๒ เฮกตาร์ ออสเตรเลีย ๑ : ๑๖.๖๗ เฮกตาร์ และจีน ๑ : ๐.๓๒ เฮกตาร์

"ความท้าทายสำหรับอินโดนีเซียในการบรรลุความสามารถในการพึ่งพาตนเองทางด้านอาหารไม่ได้เป็นเพียงแค่การลดลงของพื้นที่ทางการเกษตรเท่านั้น จำนวนแรงงานในภาคเกษตรกรรมก็หดตัวลงด้วยเช่นกัน" Mr. Hizkia Respatiadi นักวิจัยจากศูนย์ศึกษานโยบายอินโดนีเซีย (CIPS) กล่าว

การเพิ่มขึ้นของการแปรสภาพพื้นที่การเกษตรทั่วประเทศหมู่เกาะได้ก่อให้เกิดความกังวลหลัก ทุก ๆ ปี พื้นที่ที่ใช้เพาะปลูกจำนวนหลายพันเฮกตาร์ได้ถูกแปรสภาพเป็นหมู่บ้านจัดสรร สวนปาล์มน้ำมันขนาดใหญ่ และนิคมอุตสาหกรรม แนวโน้มดังกล่าวก่อให้เกิดความขัดแย้งกับการเป็นเจ้าของที่ดินที่ทำให้เกษตรกรยากจนลงกับนักธุรกิจที่มีอำนาจ

เขตการปกครองเบอกาซีได้รับการขนานนามว่าเป็นยุงฉางข้าวแห่งหนึ่งของอินโดนีเซีย สูญเสียพื้นที่เพาะปลูกจำนวน ๑,๕๐๐ เฮกตาร์ต่อปี แปรสภาพไปสู่ที่อยู่อาศัยและโครงการอุตสาหกรรม กระทรวงเกษตรรายงานว่ามีการสูญเสียพื้นที่เพาะปลูกจำนวน ๑๐๐,๐๐๐ เฮกตาร์ ของพื้นที่เพาะปลูกใหม่ เนื่องจากรัฐบาลมีเงินไม่เพียงพอที่จะสามารถทำการพัฒนาพื้นที่เพาะปลูกได้

ในพื้นที่ใกล้เคียงกับเมืองจะมีผลกำไรมากขึ้นในการพัฒนาพื้นที่ไปสู่หมู่บ้านจัดสรรและนิคมอุตสาหกรรมมากกว่าโครงการด้านการเกษตร เมื่อความเป็นเจ้าของที่ดินลดน้อยถอยลงกว่าที่ควรจะเป็น เยาวชนจำนวนมากที่ได้รับการศึกษามากขึ้นจะออกจากหมู่บ้านไปทำงานในเมืองและบนพื้นที่เพาะปลูกที่สำคัญบนเกาะรอบนอก ซึ่งแตกต่างจากประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา และยุโรป การทำฟาร์มในอินโดนีเซียถือเป็นอาชีพที่ต่ำต้อยซึ่งเป็นสัญญาณว่าจะไม่มีความหวังสำหรับอนาคต เกษตรกรถูกทอดทิ้งโดยขาดแรงจูงใจและการคุ้มครองที่เหมาะสมจากรัฐบาล

เมื่อเดือนที่ผ่านมา Mr. Amran Sulaiman รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร ส่งเสียงเตือนเกี่ยวกับจำนวนเกษตรกรที่ลดลง ทุก ๆ ปี อินโดนีเซียสูญเสียครอบครัวเกษตรกรมรณะ ๒ ในขณะที่ร้อยละ ๖๕ เป็นเกษตรกรที่อายุ ๖๕ ปีขึ้นไป

จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (BPS) ครอบครัวในชนบทมีจำนวนลดลง ในปี พ.ศ. ๒๕๔๖ มีจำนวน ๓๑ ล้านคน และลดลงเหลือเพียง ๒๖ ล้านคนในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ "เราควรเปลี่ยนการรับรู้ของเยาวชนรุ่นใหม่เกี่ยวกับการเพาะปลูกเพื่อให้เราสามารถเป็นประเทศเกษตรกรรมที่ยิ่งใหญ่ได้อีกครั้ง" กล่าวโดย Mr. Momon Rusmono นักสถิติอาวุโสของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

แนวโน้มข้างล่างได้รับการยืนยันจากองค์กรพัฒนาเอกชน (Non Governmental Organizations – NGO) พันมิตรประชาชนเพื่ออธิปไตยทางอาหาร (People's Coalition for Food Sovereignty - KRKP) โดยในการศึกษาล่าสุดพบว่ามียอดร้อยละ ๓๗ ของลูก ๆ เกษตรกรผู้เพาะปลูกข้าวในเมืองโบโกร์ จังหวัดชวาตะวันตก เท่านั้นที่ต้องการเดินตามรอยพ่อแม่ของพวกเขา ในขณะที่ที่เหลืออีกร้อยละ ๖๓ ต้องการที่จะดำเนินอาชีพที่แตกต่างกัน

"เยาวชนมักมีความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น พวกเขาควรมีบทบาทในอุตสาหกรรมเพาะปลูก" Mr. Abullah ผู้ประสานงานพันธมิตรประชาชนเพื่ออธิปไตยทางอาหาร (KRKP) กล่าว

การพึ่งพาตนเองทางด้านอาหารยังคงอยู่ในวาระการหาเสียงของทั้งสองผู้สมัครรับเลือกตั้งประธานาธิบดี Mr. Jokowi และ Mr. Prabowo

ประธานาธิบดี Jokowi มีเป้าหมายที่จะดำเนินการให้สิ่งที่เขาเริ่มต้นแล้วเสร็จ ถ้าเขาชนะการเลือกตั้งในครั้งที่สองและเป็นครั้งสุดท้ายในที่ทำงาน ในบรรดาโครงการที่เขาริเริ่มขึ้นคือการสร้างอ่างเก็บน้ำชลประทานจำนวน ๑๙ แห่ง นอกเหนือจากที่เขาได้ดำเนินการแล้วเสร็จจำนวน ๔๖ โครงการ ทั้งหมดมูลค่า ๗๐,๐๐๐ ล้านรูเปียห์

"เขาเดินมาถูกทางแล้ว" Mr. Maman Imanuhaq ผู้อำนวยการทีมรณรงค์ของประธานาธิบดี Jokowi กล่าว

ในขณะที่วิพากษ์วิจารณ์นโยบายเกี่ยวกับการนำเข้าของประธานาธิบดี Jokowi นั้น Mr. Prabowo กำลังให้คำมั่นสัญญาเกี่ยวกับการสร้างงานใหม่หลายล้านตำแหน่งในภาคเกษตรกรรม หนึ่งในแผนการของเขาคือ ทำให้พื้นที่ป่าที่ถูกทำลาย ๘๐ ล้านเฮกตาร์ กลับไปสู่พื้นที่การเกษตร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความพยายามในการพึ่งพาตนเองทางด้านอาหาร ถ้าเขาชนะการเลือกตั้ง

ประเด็นสำคัญที่ทั้งสองผู้สมัครยังไม่ได้กล่าวถึงคือ การปฏิบัติที่คล้ายคลึงของระบบผูกขาดทางการค้าชนิดหนึ่งในธุรกิจการนำเข้าอาหาร คณะกรรมการกำกับดูแลการแข่งขันทางธุรกิจ (The Business Competition Supervisory Commission KPPU) คาดว่า จะปราบปราม "ผู้มีอิทธิพลนำเข้า" ซึ่งเป็นกลุ่มที่ใช้ประโยชน์จากช่องโหว่ในระบบราชการเพื่อแสวงหากำไร

ความล้มเหลวของรัฐบาลในการบรรลุเป้าหมายแรกเป็นเรื่องที่น่าผิดหวัง แต่แผนที่เส้นทางเพื่อการพึ่งพาตนเองทางด้านอาหารทำให้เกิดทิศทางที่ชัดเจน และเพิ่มความหวังสำหรับการบูรณะความภาคภูมิใจของอินโดนีเซียในการเป็นประเทศเกษตรกรรม

ที่มา : หนังสือพิมพ์ The Jakarta Post ฉบับวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑